

Protokoll Kirkerådet (KR)

20.-21.02.2014

Kirkens hus

Til stede:

May Lisbet Hovlid Aurdal
Kjartan Bergslid
Erling Birkedal
Ivar Braut
Helga Haugland Byfuglien
Dag Jostein Fjærvoll
Agnes Sofie Gjeset
Ingrun Jule

Sølvi Lewin
Svein Arne Lindø
Egil Morland
Jan Olav Olsen
Kristin Gunleiksrud Raaum
Sigurd Skollevoll
Lene Beate Østerås

Fravær under enkelte saker, ved behandling og/eller da vedtak ble fattet:

Helga Haugland Byfuglien erklærte seg inhabil under behandling av sak KR 5/14 -
Etablering av arbeidsgiveransvar.

Til stede fra sekretariatet:

Hans Arne Akerø
Ole Inge Bekkelund
Ragnar Bredoch
Trude Evenshaug
Jan Rune Fagermoen
Svein M Køhn
Jens-Petter Johnsen
Gunnar Westermoen
Paul Erik Wirgenes

Konstituering

Sak KR 5/14 -Etablering av arbeidsgiveransvar ble behandlet i lukket møte.

Møtet ble ledet av Svein Arne Lindø, og som vanlig fulgte ordningen med en saksordfører for hver sak. Det var ingen merknader til innkallingen eller sakslisten. Møtet startet med andakt.

Saksliste

Saksnr.

KR 01/14
KR 02/14
KR 03/14
KR 04/14
KR 05/14
KR 06/14
KR 07/14
KR 08/14

Sakstittel

Ekteskapsforståelsen i et evangelisk luthersk perspektiv
Statsbudsjettet 2015, Kirkemøtets tilskuddsforvaltning
Dagens Bønn
Revidert tekststrekke for bibelsk salme
Etablering av arbeidsgiveransvar
Møtefrekvens
Den norske kirkes grunnlag
Møteplan for Kirkerådet 2015

KR 01/14 – Ekteskapsforståelsen i et evangelisk-luthersk perspektiv

Sammendrag

Med bakgrunn i vedtaket om ny ekteskapslov som ble iverksatt i 2009 ba Kirkerådet Bispemøtet om en helhetlig samlivsetisk utredning. Bispemøtet nedsatte et utvalg som leverte sin innstilling «Sammen, Samliv og samlivsordninger i et kirkelig perspektiv» til Bispemøtet 11.februar 2013. Bispemøtet har så avlevert sin uttalelse «Ekteskapet i et evangelisk- luthersk perspektiv» til Kirkerådet. Bispemøtets uttalelse og utredningen legges ved saken. Disse dokumentene utgjør den innholdsmessige saksfremstillingen knyttet til denne saken. Vedlagt er også et dokument som samler tidligere vedtak i Kirkemøtet og Bispemøtet i denne sak.

Saksdokumentet anbefaler at Kirkerådet fremmer sak til Kirkemøtet i 2014. Denne saken skal omfatte en behandling av ekteskapsforståelsen ut fra bispemøtets innstilling og en plan for eventuell forberedelse av liturgisaker for kommende kirkemøter. Saksdokumentet beskriver ulike alternativer for dette.

Forslag til vedtak:

Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å gjøre følgende vedtak

1. Kirkemøtet viser til den enstemmige delen av uttalelsen fra Bispemøtet og gir sin tilslutning til denne.
Kirkemøtet erkjenner at uenigheten om vigsel av likekjønnede par angår et vesentlig læremessig spørsmål for en luthersk kirke, nemlig forståelsen av ekteskapet. Kirkemøtet finner imidlertid at uenigheten, slik den er uttrykt i Bispemøtets samstemmige uttalelse, ikke er av en slik karakter at den rokker ved vår felles forståelse av evangeliet. Det handler heller ikke om ulikt syn på menneskets verd. Kirkemøtet vil derfor uttrykke at uenigheten ikke er av en slik karakter at det gudstjenestelige og sakramentale fellesskapet i Den norske kirke må brytes.
2. I tråd med tidligere Kirkemøtebehandlinger vil Kirkemøtet fastholde en ekteskapsforståelse som innebærer at ekteskapet er et forhold mellom én mann og én kvinne.

Kirkemøtet viser til Bispemøtets vedtak i sak 36/08 der det heter: *Forbønn for personer som har inngått likekjønnet ekteskap kan skje på grunnlag av den enkelte prests pastorale skjønn og ansvar. Bispemøtet fremholder samtidig at slike forbønnsbehandlinger ikke må fremstå som en ny liturgisk ordning eller ha vigselstegnende karakter, jf Bispemøtets vedtak i sak 03/08: "En bør unngå forbønnsbehandlinger som kan oppfattes som en ny liturgisk ordning."*

Kirkemøtet legger denne veiledningen til grunn for kirkens praksis i forhold til likekjønnede ekteskap. I rammen av dette skal det utvikles veiledningsmateriale for forbønn for par som har inngått borgerlige ekteskap.

Administrasjonen trakk sitt forslag til vedtak.

Helga Haugland Byfuglien og Kristin Gunleiksrud Raaum opprettholdt administrasjonens punkt 1.

Forslaget falt mot 7 stemmer.

Kristin Gunleiksrud Raaum fremmet følgende forslag:

Punkt 2: Kirkemøtet tillegger et 2/3 votum fra Bispemøtet stor vekt. I tråd med BM 16/13 legger Kirkemøtet til grunn at det er to syn i Den norske kirke på liturgisk forbønn og vigsel av likekjønnede par. Kirkemøtet ber om at det utarbeides forslag til vigselsliturgier som legges fram for Kirkemøtet i 2015.

Forslaget falt mot 4 stemmer.

Helga Haugland Byfuglien fremmet følgende forslag:

Punkt 2: Kirkemøtet viser til de ulike oppfatningene som kommer til uttrykk i Bispemøtets uttalelser og tar til etterretning at det finnes to teologiske forankrede syn på kirkelig vigsel av likekjønnede par. Et flertall på åtte biskoper mener Den norske kirke må anerkjenne homofilt samliv og åpne for at likekjønnede par kan vies i kirken. Et mindretall på fire kan ikke se at det er læremessig grunnlag for å innføre en liturgi for inngåelse av likekjønnet ekteskap. Kirkemøtet erkjenner at det er ønskelig med et vedtak som kan virke mest mulig samlende. I tråd med tilrådingen fra Bispemøtes flertall vil Kirkemøtet derfor be om at det igangsettes et arbeide med forønnsliturgi for borgerlig inngått ekteskap mellom likekjønnede par med tanke på behandling i Kirkemøtet 2015.

Forslaget falt mot 6 stemmer.

Erling Birkedal, Ivar Braut og Egil Morland fremmet følgende forslag i 4 punkter:

1. Kirkemøtet viser til den enstemmige delen av uttalelsen fra Bispemøtet og gir sin tilslutning til denne.
Kirkemøtet erkjenner at uenigheten om vigsel av likekjønnede par angår et vesentlig læremessig spørsmål for en luthersk kirke, nemlig forståelsen av ekteskapet. Kirkemøtet finner imidlertid at uenigheten, slik den er uttrykt i Bispemøtets samstemmige uttalelse, ikke er av en slik karakter at den må rokke ved vår forståelse av evangeliet. Det handler heller ikke om ulikt syn på menneskets verd. Kirkemøtet vil derfor uttrykke at uenigheten ikke er av en slik karakter at det gudstjenestelige og sakramentale fellesskapet i Den norske kirke må brytes.

Forslaget ble vedtatt med 8 stemmer

2. På grunnlag av Bispemøtets delte uttalelse i «Ekteskapet i et evangelisk-luthersk perspektiv» (BM 16/13) finner ikke Kirkemøtet at det er tilstrekkelig grunnlag til å endre Den norske kirkes ekteskapsforståelse. Kirkemøtet fastholder tidligere vedtak som innebærer at ekteskapet er et forhold mellom én mann og én kvinne.

Forslaget ble vedtatt med 9 stemmer

3. KM vil gi tilslutning til Bispemøtets mindretallsuttalelse (med henvisning til BM sak 36/08), som åpner for forbønn for likekjønnede par på grunnlag av den enkelte prests pastorale skjønn og ansvar. Kirkemøtet vil ikke innføre en egen liturgi.

Forslaget ble vedtatt med 8 stemmer.

4. Kirkemøtet ber om at Bispemøtet og Kirkerådet vurderer å utarbeide veiledningsmateriale for forbønn for likekjønnede par.

Forslaget falt mot 7 stemmer.

May Lisbeth Aurdal fremmet følgende alternative forslag til punkt 3 og 4 i omforent forslag fra Birkedal m.fl:

3. KM vil gi tilslutning til Bispemøtets mindretallsuttalelse (med henvisning til BM sak 36/08), som åpner for forbønn for likekjønnede par på grunnlag av den enkelte prests pastorale skjønn og ansvar. Kirkemøtet ber om at Bispemøtet og Kirkerådet vurderer å utarbeide veiledningsmateriale for forbønn for likekjønnede par.

Forslaget falt mot 1 stemme.

KR 01/14 Vedtak:

1. Kirkemøtet viser til den enstemmige delen av uttalelsen fra Bispemøtet og gir sin tilslutning til denne.

Kirkemøtet erkjenner at uenigheten om vigsel av likekjønnede par angår et vesentlig læremessig spørsmål for en luthersk kirke, nemlig forståelsen av ekteskapet. Kirkemøtet finner imidlertid at uenigheten, slik den er uttrykt i Bispemøtets samstemmige uttalelse, ikke er av en slik karakter at den må rokke ved vår forståelse av evangeliet. Det handler heller ikke om ulikt syn på menneskets verd. Kirkemøtet vil derfor uttrykke at uenigheten ikke er av en slik karakter at det gudstjenestelige og sakramentale fellesskapet i Den norske kirke må brytes.

2. På grunnlag av Bispemøtets delte uttalelse i «Ekteskapet i et evangelisk-luthersk perspektiv» (BM 16/13) finner ikke Kirkemøtet at det er tilstrekkelig grunnlag til å endre Den norske kirkes ekteskapsforståelse. Kirkemøtet fastholder

tidligere vedtak som innebærer at ekteskapet er et forhold mellom én mann og én kvinne.

3. KM vil gi tilslutning til Bispemøtets mindretallsuttalelse (med henvisning til BM sak 36/08), som åpner for forbønn for likekjønnede par på grunnlag av den enkelte prests pastorale skjønn og ansvar. Kirkemøtet vil ikke innføre en egen liturgi.

KR 02/14 Statsbudsjettet 2015 - Kirkemøtets tilskuddsforvaltning

Sammendrag

Grunnlovsendringene i 2012 og de endrede relasjonene mellom staten og Den norske kirke har lagt et grunnlag for å gi større selvstendig myndighet til kirkelige organer, også i økonomiske forhold. Departementet har derfor foreslått at Kirkemøtet, Kirkerådet og bispedømmerådene gis et større styrings- og forvaltningsansvar for bevilgninger til Den norske kirke.

Kirkerådet har i 2013, som en følge av dette, behandlet flere høringssaker fra departementet om Kirkerådet som forvalter av tilskudd (KR 25/13), Kirkerådets tilskuddsforvaltning (KR 36/13) og fordeling av tilskuddsmidler 2014 (KR 65/13).

I statsbudsjettet for 2014 er det opprettet en ny post under kap. 0340 post 77, Tilskudd til virksomhet i Den norske kirke, med en ramme på kr 152 200 000. Bevilgningene til denne posten er fram til 2013 budsjettet på post 71.

Målet med dette rammetilskuddet er å støtte opp under Den norske kirkes virksomhet. Tilskuddet har begrensninger og kan derfor ikke anvendes til prestestillinger i menighetene eller til å avlaste kommunene for kommunenes økonomiske ansvar for kirken. Tilskuddet kan heller ikke benyttes av Kirkerådet og bispedømmerådene til egen drift, som dekkes fra post 01.

For 2014 er tilskuddsmidlene fordelt av Kirkerådet (KR 65/13). Kirkerådet var, ved behandlingen av saken, pålagt av departementet å følge den fordelingsnøkkelen som departementet benyttet i budsjettet for 2013.

For 2014 har departementet vedtatt nye retningslinjer for disponering av statstilskudds til trosopplæring og virksomhet ellers i Den norske kirke, jfr. brev av xx.01.2014 (kun konsept mottatt) som følger vedlagt.

Retningslinjene fra departementet er utarbeidet etter at Kirkerådet og bispedømmerådene har hatt anledning til å uttale seg. Det vises til brev fra departementet 4. november 2013 og Kirkerådet svar av 20. januar 2014 som også følger vedlagt.

Retningslinjene omhandler: 1) Formål og avgrensning, 2) Kriterier for måloppnåelse,

3) Tildelingskriterier, herunder beregningsregler, 4) Oppfølging og kontroll, 5) Rapportering, 6) Evaluering og 7) Overgangsbestemmelser.

Fra 2015 står Den norske kirke friere i bruken av post 77 enn i 2014. For post 75 er det tidligere utarbeidet nasjonale fordelingskriterier og disse vil bli fulgt til alle menighetene har fått en godkjent plan for trosopplæringen. Dette vil først skje i 2016.

Denne saken gjelder den videre oppfølging av tilskuddsforvaltningen i 2014 og fordeling av rammer i 2015.

Kirkemøtet skal vedta retningslinjer og fullmakter slik at Kirkerådet kan fordele tilskuddsmidlene fra 2015 til de enkelte tilskuddsmottakerne.

De fleste tilskuddsmidlene er bundet opp i driftstilskudd til faste stillinger. Det er derfor uheldig å gjøre endringer i rammene for de enkelte tilskuddsmottakerne på kort varsel. Ved en eventuell økning av rammene er det mulig å rette opp skjevheter i et budsjettår. Endringer og omdisponeringer mellom tilskuddsmottakere må derfor skje i et flerårig perspektiv.

Kirkerådet vil prioritere innenfor Kirkemøtets rammer og treffe tildelingsvedtak til den enkelte tilskuddsmottaker for 2015.

Forslag til vedtak

Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å vedta følgende forslag til retningslinjer for disponering av tilskudd:

1. Retningslinjenes formål og avgrensning

Nedenstående retningslinjer gjelder for disponeringen av den bevilgning over statsbudsjettet som departementet stiller til rådighet for Kirkemøtet ved Kirkerådet til kirkelige formål på kap. 0340 post 75 og post 77.

1.1. Formålet

Målet med tilskuddsordningene er at de skal støtte opp om trosopplæringen i Den norske kirke og andre kirkelige formål slik at Den norske kirke kan videreføres som folkekirke i samsvar med Grunnloven § 16. Tilskuddsmottakerne er kirkelige fellesråd, menighetsråd og andre kirkelige instanser og organisasjoner som kan bidra til å oppfylle formålet.

1.2 Avgrensning

Tilskuddsordningen kan ikke benyttes til å avlaste kommunene for kommunenes lovpålagte utgiftsoppgaver etter kirkelovens § 15 første ledd bokstavene a-f.

Tilskuddsordningen kan ikke benyttes til formål som hører inn under statens ansvar for prestatjenesten eller driften av Kirkemøtet, Kirkerådet, Bispemøtet og bispedømmerådene, med unntak av felleskirkelige tiltak i regi av disse organene når slike

tiltak ikke naturlig omfattes av statens driftsbevilgninger til prestatjeneste og de nevnte organene.

2. Kriterier for måloppnåelse

Målet for statens samlede bevilgninger til Den norske kirke er identisk med formålet for tilskuddsordningene, jf. nr 1.1. over. Kriteriene for måloppnåelse vil være de samme.

Disse er formulert slik:

- Den norske kirke skal være en landsdekkende, lokalt forankret kirke.
- Den norske kirke skal ha en oppslutning som bekrefter dens karakter som folkekirke.
- Den norske kirke skal formidle evangelisk-luthersk tro og tradisjon og tilby trosopplæring til alle døpte barn.
- Den norske kirke skal være organisert i samsvar med demokratiske prinsipper og verdier.

Trosopplæring

Målsettingen med tilskuddet er å legge til rette for at alle døpte skal ha et systematisk og sammenhengende trosopplæringstilbud fram til fylte 18 år, i et samlet omfang på rundt 315 timer hver. Målet for tilbudet er å gi opplæring i hva den kristne dåpen og troen innebærer. Opplæringen skal bidra til identitetsbygging og forståelse av egen kultur og tradisjoner, noe som er viktig også i møte med andres livssyn, kulturer og tradisjoner.

Tilbudet skal være lokalt forankret, tilpasset ulike alderstrinn og tilrettelagt slik at det når ut til bredden av alle døpte.

Tilskudd til virksomhet i Den norske kirke

Målsettingen med tilskuddet er å støtte følgende formål: Kirkelig undervisning, diakoni og kirkemusikk, døvekirkene, Stiftelsen Kirkeforskning, Kirkelig Ressurssenter mot vold og seksuelle overgrep, samisk bibeloversettelse og Kristent arbeid blant blinde og svaksynte.

3. Tildelingskriterier, herunder beregningsregler

Trosopplæring

Tildelingen av trosopplæringsmidler mellom bispedømmene og menighetene skjer etter fordelingsnøkler fastsatt av Kirkerådet. Det er bispedømmerådene som forestår utbetalingene. Tilskuddsmottakerne er de kirkelige fellesrådene på vegne av menighetene i kommunen. I hovedsak fordeles midlene på fellesrådene proporsjonalt med antallet døpte i alderen 0–18 år bosatt i kommunen.

Tilskudd til virksomhet i Den norske kirke

Tildelingen skal dekke driftstilskudd til kirkelig undervisning, diakoni og kirkemusikk i døvekirkene, Stiftelsen Kirkeforskning, Kirkelig Ressurssenter mot vold og seksuelle overgrep, samisk bibeloversettelse og Kristent arbeid blant blinde og svaksynte.

4. Oppfølging og kontroll

Kirkemøtet gir Kirkerådet fullmakt til å gi regler om kontroll med opplysninger som legges til grunn for tildeling av tilskudd som inngår i den etterfølgende rapporteringen, jf.

Bestemmelser for økonomistyring i staten pkt. 6.3.8.2.

5. Rapportering

Kirkerådet skal hvert år rapportere til Kirkemøtet og departementet om foregående års anvendelse av tilskuddet, med vekt på måloppnåelse, jf. pkt. 2 ovenfor om målekriterier og dessuten Bestemmelser om økonomistyring i staten pkt. 6.3.6. og 6.3.7.

6. Evaluering

Kirkemøtet skal minst hvert fjerde år foreta en evaluering av tilskuddsordningene. Første evaluering skal legges framfor Kirkemøtet i 2017.

7. Overgangsbestemmelse

Kirkemøte delegerer til Kirkerådet å følge opp tilskuddsforvaltningen ut fra de rammer Kirkemøtet vedtar. De nasjonale tildelingskriteriene til trosopplæring følges inntil alle menighetene er kommet over i driftsfasen. Reglementet for tilskuddsforvaltning for særskilte stillinger innen kirkelig undervisning og diakoni forlenges inntil dette erstattes av nytt.

8. Framtidige fordelingsnøkler

Kirkemøtet ber om at det arbeides videre med fordelingsnøkler for ressursfordeling mellom bispedømmerådene og vil komme tilbake til dette på et senere møte.

KR 02/14 Vedtak:

Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å vedta følgende forslag til retningslinjer for disponering av tilskudd:

1. Retningslinjenes formål og avgrensning

Nedenstående retningslinjer gjelder for disponeringen av den bevilgning over statsbudsjettet som departementets stiller til rådighet for Kirkemøtet ved Kirkerådet til kirkelige formål på kap. 0340 post 75 og post 77.

1.1. Formålet

Målet med tilskuddsordningene er at de skal støtte opp om trosopplæringen i Den norske kirke og andre kirkelige formål slik at Den norske kirke kan videreføres som folkekirke i samsvar med Grunnloven § 16. Tilskuddsmottakerne er kirkelige fellestråd, menighetsråd og andre kirkelige instanser og organisasjoner som kan bidra til å oppfylle formålet.

1.2 Avgrensning

Tilskuddsordningen kan ikke benyttes til å avlaste kommunene for kommunenes lovpålagte utgiftsoppgaver etter kirkelovens § 15 første ledd bokstavene a-f.

Tilskuddsordningen kan ikke benyttes til formål som hører inn under statens ansvar for prestedtjenesten eller driften av Kirkemøtet, Kirkerådet, Bispemøtet og bispedømmerådene, med unntak av felleskirkelige tiltak i regi av disse organene når slike

tiltak ikke naturlig omfattes av statens driftsbevilgninger til prestatjeneste og de nevnte organene.

2. Kriterier for måloppnåelse

Målet for statens samlede bevilgninger til Den norske kirke er identisk med formålet for tilskuddsordningene, jf. nr 1.1. over. Kriteriene for måloppnåelse vil være de samme.

Disse er formulert slik:

- Den norske kirke skal være en landsdekkende, lokalt forankret kirke.
- Den norske kirke skal ha en oppslutning som bekrefter dens karakter som folkekirke.
- Den norske kirke skal formidle evangelisk-luthersk tro og tradisjon og tilby trosopplæring til alle døpte barn.
- Den norske kirke skal være organisert i samsvar med demokratiske prinsipper og verdier.

Trosopplæring

Målsettingen med tilskuddet er å legge til rette for at alle døpte skal ha et systematisk og sammenhengende trosopplæringstilbud fram til fylte 18 år, i et samlet omfang på rundt 315 timer hver. Målet for tilbudet er å gi opplæring i hva den kristne dåpen og troen innebærer. Opplæringen skal bidra til identitetsbygging og forståelse av egen kultur og tradisjoner, noe som er viktig også i møte med andres livssyn, kulturer og tradisjoner.

Tilbudet skal være lokalt forankret, tilpasset ulike alderstrinn og tilrettelagt slik at det når ut til bredden av alle døpte.

Tilskudd til virksomhet i Den norske kirke

Målsettingen med tilskuddet er å støtte følgende formål: Kirkelig undervisning, diakoni og kirkemusikk, døvekirkene, Stiftelsen Kirkeforskning, Kirkelig Ressurssenter mot vold og seksuelle overgrep, samisk bibeloversettelse og Kristent arbeid blant blinde og svaksynte.

3. Tildelingskriterier, herunder beregningsregler

Trosopplæring

Tildelingen av trosopplæringsmidler mellom bispedømmene og menighetene skjer etter fordelingsnøkler fastsatt av Kirkerådet. Det er bispedømmerådene som forestår utbetalingene. Tilskuddsmottakerne er de kirkelige fellesrådene på vegne av menighetene i kommunen. I hovedsak fordeles midlene på fellesrådene proporsjonalt med antallet døpte i alderen 0–18 år bosatt i kommunen.

Tilskudd til virksomhet i Den norske kirke

Tildelingen skal dekke driftstilskudd til kirkelig undervisning, diakoni og kirkemusikk i døvekirkene, Stiftelsen Kirkeforskning, Kirkelig Ressurssenter mot vold og seksuelle overgrep, samisk bibeloversettelse og Kristent arbeid blant blinde og svaksynte.

4. Oppfølging og kontroll

Kirkemøtet gir Kirkerådet fullmakt til å gi regler om kontroll med opplysninger som legges til grunn for tildeling av tilskudd som inngår i den etterfølgende rapporteringen, jf.

Bestemmelser for økonomistyring i staten pkt. 6.3.8.2.

5. Rapportering

Kirkerådet skal hvert år rapportere til Kirkemøtet og departementet om foregående års anvendelse av tilskuddet, med vekt på måloppnåelse, jf. pkt. 2 ovenfor om målekriterier og dessuten Bestemmelser om økonomistyring i staten pkt. 6.3.6. og 6.3.7.

6. Evaluering

Kirkemøtet skal minst hvert fjerde år foreta en evaluering av tilskuddsordningene. Første evaluering skal legges framfor Kirkemøtet i 2017.

7. Overgangsbestemmelse

Kirkemøte delegerer til Kirkerådet å følge opp tilskuddsforvaltningen ut fra de rammer Kirkemøtet vedtar. De nasjonale tildelingskriteriene til trosopplæring følges inntil alle menighetene er kommet over i driftsfasen. Reglementet for tilskuddsforvaltning for særskilte stillinger innen kirkelig undervisning og diakoni forlenges inntil dette erstattes av nytt.

8. Framtidige fordelingsnøkler

Kirkemøtet ber om at det arbeides videre med fordelingsnøkler for ressursfordeling mellom bispedømmerådene og vil komme tilbake til dette på et senere møte.

Enstemmig vedtatt

KR 03/14 Dagens bønn

Sammendrag

Med dette fremmes et fullstendig forslag til *Dagens bønn* (kollektbønn) for alle 83 kirkeårsdager på bokmål og på nynorsk (to bønner på nr 28 a og b gir i alt ikke 82, men 83 bønner). *Dagens bønn* sammenfatter hovedbudskapet for den enkelte kirkeårsdag, i samsvar med ny Tekstbok for Den norske kirke.

I samsvar med regelverket for liturgisaker skal bønnene til slutt vedtas av Kirkemøtet etter en høring og en læremessig uttalelse av Bispemøtet. Bønnene var på høring våren 2012, og har i etterkant vært gjenstand for en omfattende bearbeidelse. Det legges opp til at Kirkerådet kan legge bønnene fram for Kirkemøtet 2014.

Om *Dagens bønn*, som er ledd 8 i ny Ordning for hovedgudstjeneste, gjelder følgende bestemmelse:

”Dagens bønn kan utelates, få sin plass her, komme i forbindelse med prekenen, eller brukes (først og fremst på høytidsdager) som samlingsbønn.” Bønnen innledes med liturgens ord ”La oss alle be”, og avsluttes med menighetens ”Amen”.

I det foreliggende forslaget er det lagt vekt på at *Dagens bønn* har en fast og gjenkjennelig struktur, i tråd med det klassiske mønsteret for en kollektbønn:

1. Tiltale til Gud og en nærmere beskrivelse: «*Gud, du som...*»
2. Det vi ber om: (innledet med «*vi ber deg:*»)
3. Bønnens mål/resultat «*så vi...*»
4. Lovprisning av den treenige Gud.

Bønnen skal videre angi dagens hovedtema og formidle et teologisk innhold som i sin bredde og konsentrasjon svarer til vår kirkes tro. Det har også vært et mål å gi bønnene et inkluderende språk med varierte uttrykk og bilder i omtalen av Gud.

Kirkerådet fattet følgende vedtak i sitt møte 26.–27. september 2013 (sak KR 42/13):

1. *Kirkerådet vedtar det fremlagte forslag til nye Dagens bønn (kollektbønner) på bokmål og på nynorsk, med de merknader som fremkom i møtet:*

- Fast avsluttende lovprisning brukes med formuleringen «ved din Sønn, Jesus Kristus, vår Herre, som med deg ...» der ordlyden ellers i bønnen tillater det.
- Endring i bønn 25: Kjærlighetens Gud, du som gav din Sønn til soning for våre synder.
- Endring i bønn 58: Følgende setning utgår: Frigjør ditt skaperverk ved din livgivende Ånd».
- Ny tekst bønn 68
Gud, himmelens og jordens skaper,
du som har kalt jordens folk til å være ett i Kristus, vi ber deg:
Takk at vi alle kan glede oss over vår arv og våre forfedres land.
Bevar og led samefolket, og gi alle jordens folk et verdig liv i rettferd og fred,
ved Jesus Kristus, som med deg og Den hellige ånd lever og råder,
én sann Gud fra evighet og til evighet. Amen.

2. *Saken sendes Bispemøtet for læremessig vurdering.*

Bispemøtet foretok sin læremessige vurdering i februar 2014 og fattet følgende vedtak (sak BM 06/14):

Bispemøtet har behandlet Kirkerådets forslag om Dagens bønn, jf. sak KR 42/13. Etter det som foreligger har ikke Bispemøtet noen læremessige innvendinger mot bønnene.

Forslag til vedtak:

Saken Dagens bønn (kollektbønner) oversendes Kirkemøtet 2014 til endelig behandling.

Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å gjøre følgende vedtak:

1. Det fremlagte forslag til Dagens bønn (kollektbønner) i begge målformer godkjennes til bruk i gudstjenestelivet i Den norske kirke der menighetsrådet gjør vedtak om dette. Ordningen trer i kraft umiddelbart.
2. Det treffes nødvendige tiltak for å legge til rette for at Dagens bønn også skal kunne messes.

KR 03/14 Vedtak:

Saken Dagens bønn (kollektbønner) oversendes Kirkemøtet 2014 til endelig behandling.

Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å gjøre følgende vedtak:

1. Det fremlagte forslag til Dagens bønn (kollektbønner) i begge målformer godkjennes til bruk i gudstjenestelivet i Den norske kirke der menighetsrådet gjør vedtak om dette. Ordningen trer i kraft umiddelbart.
  2. Det treffes nødvendige tiltak for å legge til rette for at Dagens bønn også skal kunne messes.
- Enstemmig vedtatt

KR 04/14 Revidert tekstrekke for bibelsk salme

Sammendrag

Da Kirkemøtet i 2011 vedtok ny tekstbok for Den norske kirke, ble det ikke fattet vedtak om en poetisk tekst for hver kirkeårsdag på linje med det øvrige tekstmaterialet. En slik tekst var en del av høringsforslaget fra 2008, men allerede under Kirkerådets møte i mars 2010 ble poetisk tekstrekke tatt ut av den øvrige behandlingen av tekstboken. Det var flere årsaker til dette: Tekstrekken ble vurdert som så uferdig at den trengte mer bearbeidelse, og det forelå ikke noe musikkledsagelse til tekstene. Det hadde dermed ikke vært mulig å prøve dem ut etter intensjonen. Fremdriften skulle derfor i stedet samsvare med prosessen for den liturgiske musikken, som trengte utprøving i flere år og derfor ikke skulle vedtas på Kirkemøtet i 2010 og 2011.

I sakspapiret til Kirkemøtet i 2010 ble det bl.a. påpekt at de poetiske tekstene i første omgang burde sees i sammenheng med de bibelske salmene som allerede var kjent og som fantes i Norsk Salmebok, Salmer 1997, Norsk Kantoribok o.a. som så kunne omarbeides noe og dermed gi et godt utgangspunkt for mer regelmessig bruk av bibelske salmer. Kirkemøtene i 2010 og 2011 fulgte opp denne linjen. Et register over en poetisk tekstrekke kom likevel inn i tekstboken, justert etter de føringer som Kirkemøtet hadde gitt, men uten at denne poetiske tekstrekken formelt ble vedtatt. Komiteen på Kirkemøtet 2011 bemerket imidlertid følgende:

Komiteen sluttar seg til høvet å bruke poetisk tekst, og oppmodar Kyrkjerådet til å vidareutvikle dette materialet.

Arbeidet med bibelsk salme ble deretter tatt opp igjen i forbindelse med ny salmebok og koralbok. I *Norsk salmebok 2013* vil numrene 900-975 være omkved til bibelske salmer, og numrene 976 – 991 være liturgiske sanger. De bibelske salmene er en videreføring av det tilsvarende materialet i Norsk salmebok og Salmer 1997 (ca 2/3), i tillegg til noe nytt materiale (1/3). Da disse ble satt inn i den nye salmeboken ble det gjort et prinsippvedtak om at bare selve omkvedet skulle være med. Dermed var det skapt en stor fleksibilitet i forhold til å kunne bruke disse omkvedene til ulike tekster fra Salmenes bok.

Da koralbok 3, som omfatter 900-numrene i salmeboken, skulle forberedes, kom spørsmålet igjen opp om hvor mye av stoffet som skulle inn i den. Langt de fleste av omkvedene har en tilhørende musikk til selve bibelteksten (salmodi). Det ville være en stor ulempe om salmodien ikke kom med i koralboken, og dermed oppsto ideen om å feste et bibelsk salmeomkved til tekstene i tekstrekken for bibelsk salme. Dermed ville en kunne oppnå to ting: På den ene siden ville tekstene i den bibelske tekstrekken kunne brukes sammen med omkved som i stor grad er innsunget. Det ville være i tråd med tidligere signaler fra Kirkemøtet. På den andre siden ville det kunne sikre en bred og variert bruk av 900-numrene i salmeboken. Det ble derfor satt i gang en prosess med å kombinere tekster og omkved.

Som en følge av dette ble det også satt i gang en grundig gjennomgang av det opprinnelige forslaget til poetisk tekstrekke. Et justert forslag ble presentert for Nemnd for gudstjenesteliv (NFG) i januar 2013, som behandlet det, og sendte det til utprøving for å teste ut ideen med å sette omkved sammen med nye tekster. NFG behandlet saken for annen gang i mai 2013 og vedtok å presentere et forslag til en revidert tekstrekke for bibelske salmer med tekster for alle kirkeårsdager, til sammen 83 tekster.

Samtidig med at NFG har behandlet forslag til revidert *tekstrekke for bibelsk salme* for den enkelte kirkeårsdag, har Koralbokkomiteen arbeidet med *musikken* til Koralbok 3. Koralbokkomiteens arbeid vil ikke være ferdig før Kirkemøtet har vedtatt tekstrekken for bibelsk salme våren 2014, slik at den tekstrekken for bibelsk salme som Kirkemøtet vedtar, kan inngå i Koralbok 3. Selv om hver av tekstene her vil bli kombinert med et musikalsk omkved, vil tekstene også kunne brukes med annen type musikk.

Saken reises for Kirkerådet, med tanke på å oversende saken til behandling på Kirkemøtet i 2014, i henhold til regler for saksbehandling i liturgisaker. Som et ekstra vedlegg til saken finnes en synapse over bibelske salmer. Denne vedlegges bare i digital utgave til Kirkerådets medlemmer.

Ifølge reglene for behandling av liturgisaker skal denne type saker legges frem for Bispemøtet til læremessig vurdering før Kirkerådet kan fremme saken for Kirkemøtet. Dette har skjedd. Bispemøtet behandlet saken på sitt møte 10.-14. februar 2014 og fattet følgende vedtak (sak BM 06/14):

Bispemøtet har behandlet Kirkerådets forslag til Bibelsk salmerekke, jf. sak KR 43/13. Etter det som foreligger har Bispemøtet ingen læremessige innvendinger mot Kirkerådets forslag til Bibelsk salmerekke.

På dette grunnlag fremmer Kirkerådet saken for Kirkemøtet.

Forslag til vedtak

Saken Ny tekstrekke for bibelsk salme oversendes Kirkemøtet 2014 til endelig behandling.

Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å gjøre følgende vedtak:

1. Det fremlagte forslag til Ny tekstrekke for bibelsk salme godkjennes til bruk i gudstjenestelivet i Den norske kirke.
2. Kirkerådet bemyndiges til å gjøre de justeringer som måtte bli nødvendig på grunn av tekstenes tilpasning til musikken.

KR 04/14 Vedtak:

Saken Ny tekststrekke for bibelsk salme oversendes Kirkemøtet 2014 til endelig behandling.

Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å gjøre følgende vedtak:

1. Det fremlagte forslag til Ny tekststrekke for bibelsk salme godkjennes til bruk i gudstjenestelivet i Den norske kirke.
2. Kirkerådet bemyndiges til å gjøre de justeringer som måtte bli nødvendig på grunn av tekstenes tilpasning til musikken.

Enstemmig vedtatt

KR 05/14 Etablering av arbeidsgiveransvar

U.off

KR 05/14 Vedtak:

Saken er drøftet og tas opp til vedtak i Kirkerådets marsmøte.

Enstemmig vedtatt

KR 06/14 Møtefrekvens Kirkeråd og Kirkemøte

Sammendrag

Kirkerådet har mottatt en henvendelse fra Hamar bispedømmeråd med anmodning om at det fremmes sak for Kirkemøtet angående møtefrekvens for de kirkelig valgte organer. For å sikre tilstrekkelig demokratisk legitimitet vil det være viktig at det vedtas en møtefrekvens for Kirkerådet som imøtekommer det antall saker som skal behandles, likeledes at det enkelte møte får en varighet som gjør at den enkelte sak får tilstrekkelig med tid. Dette kan bety at enkelte møter bør strekke seg over to døgn, og ikke ett som har vært det vanligste til nå. Når det gjelder Kirkemøtets varighet, og det å avholde to årlige møter har Kirkerådet anledning til å vedta dette ved behov. Det vurderes derfor at anliggende fra Hamar kan ivaretas gjennom vedtak i Kirkerådet, og således ikke trenger å fremmes som sak for Kirkemøtet.

Forslag til vedtak

1. Kirkerådet anser det ikke som nødvendig å fremme sak til Kirkemøtet om møtefrekvens i Kirkeråd eller Kirkemøte. Kirkerådet har myndighet til å fastsette en møteplan som ivaretar en demokratisk legitimitet i forhold til de beslutninger som skal tas.
2. Det avholdes normalt minst fire årlige møter i Kirkerådet, fordelt på to hvert semester. Ved behov innkalles det til ekstraordinære møter.
3. Dersom det er behov for mer enn ett Kirkemøte i året, innkaller Kirkerådet til ekstraordinært møte i henhold til Kirkemøtets forretningsorden § 1-2.
4. Kirkerådet forutsetter at møtefrekvens for Kirkeråd og Kirkemøte inngår i den pågående utredning om fremtidig kirkeordning.

Jan Olav Olsen fremmet følgende alternative forslag til punkt 2: Det holdes normalt fem årlige møter i Kirkerådet. Ved behov innkalles det til ekstraordinære møter.

Administrasjonen trakk sitt forslag til punkt 2.

KR 06/14 Vedtak:

1. Kirkerådet anser det ikke som nødvendig å fremme sak til Kirkemøtet om møtefrekvens i Kirkeråd eller Kirkemøte. Kirkerådet har myndighet til å fastsette en møteplan som ivaretar en demokratisk legitimitet i forhold til de beslutninger som skal tas.
2. Det holdes normalt fem årlige møter i Kirkerådet. Ved behov innkalles det til ekstraordinære møter.
3. Dersom det er behov for mer enn ett Kirkemøte i året, innkaller Kirkerådet til ekstraordinært møte i henhold til Kirkemøtets forretningsorden § 1-2.
4. Kirkerådet forutsetter at møtefrekvens for Kirkeråd og Kirkemøte inngår i den pågående utredning om fremtidig kirkeordning.

Enstemmig vedtatt

KR 07/14 Den norske kirkes grunnlag

Sammendrag

Saken har vært til behandling tre ganger i Kirkerådet – første gang som ett blant flere ledd i omtalen av arbeidet med fremtidig kirkeordning.

Kirkemøtet i 2011 signaliserte at etter utløpet av kirkeforliket bør Den norske kirkes læregrunnlag rettslig forankres i vedtak fattet av Kirkemøtet.

Kirkerådet følger opp problemstillingen ved første mulige anledning etter kirkeforlikets utløp i form av en innledende sak om læregrunnlaget for Kirkemøtet i 2014. Her kan Kirkemøtet treffe de nødvendige vedtak knyttet til den videre saksbehandlingen samt legge enkelte føringer for arbeidet med læregrunnlaget med henblikk på en foreløpig realitetsbehandling i 2015. I tråd med vedtak i Kirkemøtet 2007 foreslås det ikke å endre læregrunnlaget; det er tale om en språklig fornyelse.

Kirkerådet foreslår at Den norske kirkes læregrunnlag skal forankres eller nedfelles i et eget, kirkelig fastsatt regelverk, som blir en *forfatning for kirken*.

Kirkerådet foreslår at et egnet navn på dette regelverket er *Den norske kirkes grunnlag*.

Læregrunnlaget blir overbygningen i dette regelverket. Dertil skal det inneholde en beskrivelse av kirkens oppdrag eller grunnleggende oppgaver og videre de viktigste styrende elementer i kirkens fremtidige strukturer (ordninger). Disse styrende elementene skal bidra til å muliggjøre at kirken kan utføre sine grunnleggende oppgaver på en best mulig måte. I dette regelverket foreslås altså alene tas med de forhold som er av *overordnet betydning* for kirken.

Det foreslås samtidig at innholdet i *Den norske kirkes grunnlag* etter det endelige vedtaket skal være beskyttet av særlige endringsregler. Dette blir i motsetning til den øvrige kirkeordningen. Det åpner for en *utvelgelse* av hva som er særlig beskyttelsesverdig i den fremtidige kirkeordningen.

Som et eget, ledsagende hjelpeelement i saken om et slikt øvre ikke-statlig regelverk, foreslås det at Kirkemøtet *samtidig* får til behandling spørsmålet om hvilke områder Kirkemøtet mener en lovregulering av Den norske kirke bør omfatte. Dette vil være områder der Kirkemøtet etter en konkret vurdering mener det er *nødvendig eller av andre grunner ønskelig* med lovhjemmel eller lovkraft bak en kirkelig regulering. Motsatt følger det av prinsippet om tros- og livssynsfrihet at det er en del spørsmål der Stortinget *ikke bør* gripe inn i med lov vis-a-vis et trossamfunn. Langt på vei vil det siste være de samme områder som trossamfunnet *ikke trenger* hjemmel i lov for å treffe egne beslutninger, fordi det selv har hjemmel i kraft av å være et selvstendig trossamfunn. Kirkemøtet i 2011 ønsket også en sak om disse grensedragningene etter utløpet av kirkeforliket.

Den samlede fremtidige kirkeordning for Den norske kirke blir utviklet i et samspill med staten. For lettere å kunne samordnes med fastsettelsen av innholdet i nevnte særlovregulering av Den norske kirke, foreslås det at den endelig bindende behandling av

Den norske kirkes grunnlag ikke gjøres i 2015, men utskytes til det år Kirkemøtet skal vedta kirkeordningen for øvrig.

I 2015 blir det i så fall tale om et foreløpig, ikke bindende, vedtak av *Den norske kirkes grunnlag*. Det er flere grunner til at saken bør igangsettes nå. Én av dem er behovet for tidlig å reflektere rundt samspillet mellom læregrunnlaget og kirkens grunnleggende oppgaver. I tillegg er det få grunner til å utsette arbeidet med å drøfte hva som kan være de viktigste styrende elementer i kirkens fremtidige ordninger, med sikte på å muliggjøre at kirken kan utføre sine oppgaver. Også en dialog med staten om kirkens syn på den fremtidige lovgivning om Den norske kirke, er det nyttig at igangsettes allerede nå.

Ved den senere, endelige behandling blir det således lettere å avgrense *Den norske kirkes grunnlag* både mot den statlige reguleringen av Den norske kirke og mot kirkeordningen for øvrig. Det siste – altså hva som bør høre til *Den norske kirkes grunnlag* og ikke i øvrig kirkeordning gitt av Kirkemøtet – kan som nevnt gjøres ut fra en nærmere vurdering av hva som for fremtiden bør beskyttes av særlige endringsregler. Denne grensdragningen er vanskelig og bør trolig foretas mer endelig på dette senere stadium av reformprosessen.

Forslag til vedtak

Kirkerådet oversender saken om *Den norske kirkes grunnlag* til første gangs behandling for Kirkemøtet i 2014.

Med tanke på ny behandling av saken på Kirkemøtet i 2015, anbefaler Kirkerådet at Kirkemøtet i 2014 treffer følgende vedtak:

1. Kirkemøtet ber om å få saken tilbake i 2015 i form av et begrunnet forslag til tekst i regelverket *Den norske kirkes grunnlag*.
2. Forslaget fra Kirkerådet skal *i det minste*:
  - Beskrive regelverkets formål og plass i kirkeordningen (det hierarkiske aspektet)
  - definere/bekreft kirkens læregrunnlag i en fornyet språkdrakt
  - beskrive kirkens selvforståelse/identitet, både som et nasjonalt fellesskap av menigheter – altså én nasjonal kirke – og som del av den verdensomspennende kristne kirke og den evangelisk-lutherske kirkefamilie
  - definere og beskrive kirkens oppdrag
  - regulere hovedprinsippene for medlemskap: vilkår, rettigheter og forventninger fra kirken til det enkelte medlem
  - synliggjøre menighetenes plass i kirkeordningen
  - forklare hvordan menighetene er det sted der kirken har sitt primære virkeområde, herunder definere de grunnleggende oppgaver all virksomhet i kirken skal støtte opp om

- beskrive kjennetegnene/grunntrekkene ved de kirkelige strukturer – herunder med demokratisk valgte organer samt lokal, regional og sentral representasjon
  - angi læren som rettesnor/retningslinje for de kirkelige organers og møters arbeid
  - omfatte bestemmelser om vilkår for endring (forutgående prosess før vedtak og flertallskrav ved endelig behandling av endringsforslag)
3. Som en del av samme sak og til hjelp for den fremtidige grensedragningen mellom området for henholdsvis statlig og intern-kirkelig regulering, skal Kirkerådet gi en begrunnet innstilling om hvilke områder en særskilt lovregulering av Den norske kirke bør omfatte.
  4. Kirkemøtet i 2015 treffer et foreløpig, ikke bindende vedtak av *Den norske kirkes grunnlag*.
  5. Med henblikk på ikrafttredelse treffer Kirkemøtet på vedtak om det endelige innhold i *Den norske kirkes grunnlag*. Dette skjer sammen med vedtak av den øvrige kirkeordningen.

På bakgrunn av samtalen og to innleverte forslag fra Erling Birkedal og Ingrun Jule trakk administrasjonen sitt forslag, og fremmet følgende justerte forslag til vedtak:

KR 07/14 Vedtak:

Kirkerådet oversender saken om *Den norske kirkes grunnlag* til første gangs behandling for Kirkemøtet i 2014.

Med tanke på ny behandling av saken på Kirkemøtet i 2015, anbefaler Kirkerådet at Kirkemøtet i 2014 treffer følgende vedtak:

1. Kirkemøtet ber om å få saken tilbake i 2015 i form av et begrunnet forslag til tekst i regelverket *Den norske kirkes grunnlag*.
2. Forslaget fra Kirkerådet skal i *det minste*:
  - Beskrive regelverkets formål og plass i kirkeordningen (det hierarkiske aspektet)
  - definere/bekreft kirkens læregrunnlag i en fornyet språkdrakt
  - beskrive kirkens selvforståelse/identitet, både som lokal folkekirke, som et nasjonalt fellesskap av menigheter – altså én nasjonal kirke – og som del av den verdensomspennende kristne kirke og den evangelisk-lutherske kirkefamilie
  - definere og beskrive kirkens oppdrag
  - regulere hovedprinsippene for medlemskap: vilkår, rettigheter
  - beskrive menigheten som kirkens grunnenhet
  - beskrive kirken som en demokratisk oppbygd institusjon

- omfatte tjenesten med ord og sakrament
- angi læren som rettesnor/retningslinje for de kirkelige organers og møters arbeid
- omfatte bestemmelser om vilkår for endring (forutgående prosessvedtak og flertallskrav ved endelig behandling)

3. Som en del av samme sak og til hjelp for den fremtidige grensedragningen mellom området for henholdsvis statlig og intern-kirkelig regulering, skal Kirkerådet gi en begrunnet innstilling om hvilke områder en særskilt lovregulering av Den norske kirke bør omfatte.

4. Kirkemøtet i 2015 treffer et foreløpig, ikke bindende vedtak av *Den norske kirkes grunnlag*.

5. Med henblikk på ikrafttredelse treffer Kirkemøtet på en senere samling vedtak om det endelige innhold i *Den norske kirkes grunnlag*. Dette skjer sammen med vedtak av den øvrige kirkeordningen.

Enstemmig vedtatt.

KR 08/14 Møteplan for Kirkerådet 2015

Sammendrag

Det foreslås at det avholdes 5 ordinære møter i Kirkerådet i 2015. (Ref. sak KR 6/14 Møtefrekvens – Pkt. 2 i vedtaket) Administrasjonens forslag til vedtak i pkt.2 om å avholde 4 møter årlig ble trukket.

Forslag til vedtak

1. Det avholdes 5 ordinære møter i Kirkerådet i 2015
2. Møtedatoene fastsettes til:
  - 29.-30.januar
  - 19.-20.mars
  - 11.-12.juni
  - 16.-17.[ev 18.] september
  - 3. – 4.desember.

Vedtak KR 08/14

1. Det avholdes 5 ordinære møter i Kirkerådet i 2015
2. Møtedatoene fastsettes til:
  - 29.-30.januar
  - 19.-20.mars
  - 11.-12.juni

16.-17.[ev 18.] september
3. – 4.desember.

Enstemmig vedtatt